

Rundskriv F-04-11:Veileder om kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven med forskrifter

Deler av omtalen til § 3 i dette rundskrivet kan føre til misforståelser av dispensasjonsregelen. Når man tolker § 3 i forskriften bør man derfor legge avgjørende vekt på ordlyden i bestemmelsen og ikke omtalen av den i rundskrivet.

RUNDSKRIV SIST ENDRET: 02.04.2012

Innhold

1. Innledning

2. Styrer

2.1 Barnehageloven § 17

2.2 Utdanningskravet for styrer

2.3 Oppgaver

2.4 Lovens bestemmelse om styrerressurs

3. Pedagogisk leder

3.1 Barnehageloven § 18

3.2 Utdanningskravet

3.3 Oppgaver

3.4 Kravet om tilstrekkelig bemanning i barnehageloven

3.5 Norm for pedagogisk bemanning

4. Utenlandsk førskolelærerutdanning

5. Dispensasjoner

5.1 Behovet for dispensasjon

5.2 Reglene om dispensasjon

5.3 Hvem kan søke dispensasjon

5.4 Midlertidig og varig dispensasjon

5.5 Klage

6. Midlertidig dispensasjon fra norm for pedagogisk bemanning

1. Innledning

Gjennom barnehageloven og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver er det lagt nasjonale føringer for å sikre kvaliteten i barnehagetilbudet og for sikre at barnehagens samfunnsmandat oppfylles. Kravene til pedagogisk bemanning skal sikre at det i hver enkelt barnehage er tilstrekkelig personale med pedagogisk kompetanse

til å ivareta et systematisk arbeid med barnas behov for omsorg, lek og læring slik det kreves i barnehageloven og i rammeplanen. Personalet er barnehagens viktigste ressurs. Styrer og pedagogisk leder har et særlig ansvar for planlegging, vurdering og utvikling av barnehagens oppgaver og innhold.

I St. meld. nr. 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen ble det varslet at departementet vil gi ut en veileder om kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven med forskrifter.

Veilederen gir en omtale av barnehagelovens regler om styrer, pedagogisk leder og adgangen til å innvilge dispensasjoner i ordinær barnehage, og om de utfyllende reglene i forskrift om pedagogisk bemanning i barnehagen og forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder. Formålet med veilederen er å tydeliggjøre reglernes innhold og få fram intensjonen bak dagens regelverk.

Barnehageeier har en plikt til å drive virksomheten i samsvar med gjeldende lover og regelverk, jf. barnehageloven § 7 første ledd. Eier skal påse at kravene til utdanning og bemanning gitt i barnehageloven §§ 17 og 18 og tilhørende forskrifter følges. Det ligger til barnehageeiers styringsrett å bestemme hvordan barnehagens personalressurser organiseres innenfor regelverkets rammer. Kommunen har som barnehagemyndighet ansvar for å gi veiledning og føre tilsyn med at loven og forskriftene oppfylles.

Forskrift om pedagogisk bemanning i barnehagen er gitt med hjemmel i barnehageloven § 18 sjettede ledd og fastsetter norm for pedagogisk bemanning (pedagognormen) i § 1. Tilsvarende regulering av den pedagogiske bemanningen gjennom maksimalgrenser for antall barn per pedagog (pedagognorm) har vært benyttet siden 1954. Den gang var den uttalt i daværende forskrift om daginstitusjoner. Veiledningen i dette rundskrivet gir en tydeliggjøring av reglene i barnehageloven og er ingen innstramming eller endring i regelverket.

2. Styrer

Kravene til styrer i barnehagen følger av barnehageloven § 17.

2.1 Barnehageloven § 17

I barnehageloven § 17 står det:

Styrer

Barnehagen skal ha en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse.

Barnehagen skal ha en daglig leder som har utdanning som førskolelærer eller annen høgskoleutdanning som gir barnefaglig og pedagogisk kompetanse.

Kommunen kan innvilge dispensasjon fra utdanningskravet etter andre ledd. Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.

Departementet gir nærmere forskrifter om dispensasjon fra utdanningskravet og om godkjenning av utenlandske utdanninger.

2.2 Utdanningskravet for styrer

Det stilles krav om førskolelærerutdanning eller annen høgskoleutdanning som gir barnefaglig og pedagogisk utdanning for tilsetting som styrer i barnehage (daglig leder). Av de utdanninger som i dag tilbys, er på denne bakgrunn følgende relevante for styrerstillingen:

- Allmennlærer
- Faglærer (fireårig faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag og treårig faglærerutdanning som gir kompetanse for tilsetting fra 1. klassetrinn)

I loven § 18 andre ledd er det uttalt at "annen treårig pedagogisk utdanning på høyskolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk" er likeverdig med førskolelærerutdanningen i vurderingen av kravet til pedagogisk leder. Det er lagt til grunn at det samme gjelder ved vurderingen av kravene til styrer etter § 17. Den som oppfyller kravene til pedagogisk leder i § 18, kan dermed være barnehagestyrer.

2.3 Oppgaver

Styrers oppgaver omtales i forarbeidene til loven, jf. Ot. prp. nr. 72 (2004-2005).

Styrerfunksjonen kan sammenfattes i fire hovedoppgaver: lede pedagogisk virksomhet utøve personalansvar utføre administrative oppgaver samhandle med den kommunale barnehagemyndigheten.

Barnehagens styrer er leder for barnehagen og har ansvar for å følge opp det pedagogiske arbeidet. Styreren har ansvar for at barnehagens mål og rammer er klarlagt, og at det utvikles en felles forståelse for barnehagens ansvar og oppgaver. Styrer har det faglige ansvaret for årsplanens innhold, og for at alle barna følges opp i barnehagens daglige arbeid.

Kvalitetsutvikling i barnehagen innebærer en stadig utvikling av personalets kompetanse. Systematisk vurderingsarbeid legger grunnlaget for barnehagen som en lærende organisasjon. Dette krever god pedagogisk og barnefaglig kunnskap.

Styreren må legge til rette for et godt samarbeid med foreldrene. Styrer er også ansvarlig for å sikre sine ansatte et godt arbeidsmiljø.

Styreren har et særlig ansvar for å samarbeide med og henvise til hjelpeinstanser dersom det er nødvendig. Styreren har også ansvar for å tilrettelegge for et godt samarbeid og en

god sammenheng mellom barnehage og skole. Styreren skal samhandle med kommunen som lokal barnehagemyndighet.

2.4 Lovens bestemmelse om styrerressurs

Styrer er barnehagens daglige leder

Barnehagen må ha en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse. Dette betyr blant annet at barnehagens leder må ha nødvendig lederkompetanse.

Det stilles krav om at hver barnehage skal ha en styrer med ansvar for den pedagogiske og administrative ledelsen av barnehagen. Dagens regler om styrerressurs gir barnehagen en viss grad av fleksibilitet ved organiseringen av den daglige ledelsen.

Omfanget av styrerens pedagogiske og administrative oppgaver varierer ut fra faktorer som barnehagens størrelse, arbeidsfordeling mellom styrer og eier, barnegruppenes sammensetning og personalets samlede kompetanse og erfaring. Dimensjonering av styrerressursen skal foretas på bakgrunn av en konkret vurdering av oppgavene som skal løses, barnehagens samlede ressurser og brukernes behov. I enkelte tilfeller kan det være adgang til å kombinere stillingen som pedagogisk leder og styrer. I disse tilfellene må kravene til pedagognorm innfris, og styrerressursen må være tilstrekkelig til å ivareta oppgavene som daglig leder på en forsvarlig måte.

Det er i lovforarbeidene vist til at det i særskilte unntakstilfeller kan være rom for at flere barnehager samler sine styrerressurser, for eksempel i et lederteam. En slik samordning skal ikke føre til reduksjon av styrerressursen for den enkelte barnehage. Denne løsningen kan bare nyttes der det er en hensiktsmessig avstand mellom barnehagene, der styrerteamet har daglig oppfølging av hver enkelt barnehage og under forutsetning av at den forskriftsfestede normen for pedagogisk bemanning overholdes. Kommunen som barnehagemyndighet må ved godkjenning, og ved etterfølgende tilsyn i de tilfellene der en slik ordning etableres mellom allerede godkjente barnehager, foreta en totalvurdering av hvorvidt de barnehager som velger å samordne sine styrerressurser på denne måten, oppfyller barnehagelovens krav til barnehagedrift.

Rent unntaksvis kan flere små barnehager organiseres sammen som en felles virksomhet med én styrer, for eksempel der det er vanskelig å få kvalifisert personale. Også her må kommunen ved godkjenning og tilsyn vurdere om den samlede virksomheten oppfyller

barnehagelovens krav. Vurderingen må vektlegge barnehagens størrelse etter en sammenslåing, barnehagens geografiske plassering i forhold til hverandre og tilgangen til kvalifisert personale.

Styrers tid til administrasjon og ledelse

I § 2 i forskrift om pedagogisk bemanning i barnehager står det:

Styrerens tid til administrasjon og ledelse kommer i tillegg til normen for pedagogisk bemanning.

Barnehageloven § 17 første og andre ledd fastslår at barnehagen må ha en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse og at barnehagen skal ha en daglig leder. Det må avsettes tilstrekkelig med ressurser til styrerstillingen, og barnehagens leder må ha nødvendig lederkompetanse.

I en barnehage der kravet til forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse kan ivaretas med mindre enn 100 prosent styrerstilling, kan det være rom for å organisere virksomheten slik at en person har oppgaver både som styrer og pedagogisk leder. Kun den tiden vedkommende utfører pedagogiske oppgaver direkte i det daglige arbeidet med barna kan regnes med i pedagognormen.

Eksempel 1

En barnehage har 12 barn over tre år. I eksemplet legges det til grunn at det er pedagogiske og administrative lederoppgaver som krever 30 prosent styrerstilling. Barnehagen har ansatt en person med førskolelærerutdanning i 100 prosent stilling og har lagt opp til at personen skal oppfylle kravene til styrer og kravene til pedagogisk leder ved å jobbe 70 prosent som pedagogisk leder og 30 prosent som styrer.

Kommentar: Barnehagen vil her bryte forskriften om pedagogisk bemanning med den planlagte organiseringen. Normen for pedagogisk bemanning åpner ikke for å beregne prosentandel av en pedagogstilling per barn. Barnehagen med de 12 barna vil derfor kreve en pedagogisk leder i full stilling i tillegg til styrerressursen på 30 prosent.

Eksempel 2

Barnehageloven § 18 krever at eier gjør en skjønnsmessig vurdering av behovet for pedagoger ut fra lovens krav om tilstrekkelig pedagogisk bemanning. I dette eksemplet legges det til grunn at den konkrete vurderingen har konkludert med at "tilstrekkelig

pedagogisk bemanning” sammenfaller med de høyeste terskelverdiene (dvs. 18 og 9 barn) i forskriften § 1.

En barnehage med 162 barn har ansatt en styrer i 100 prosent stilling og 12 pedagoger i 100 prosent stilling. Det er 54 barn under tre år og 108 barn over tre år. Barnehagen er delt inn i tre soner. Tre av de pedagogiske ledere har styreroppgaver for alle basene i hver av disse sonene, tilsvarende 20 prosent av stillingen sin.

Kommentar: Ved beregning av hvor mange pedagoger denne barnehagen minimum skal ha er små barn omregnet til barn over 3 år: $54 \times 2 = 108 + 108 = 216$ barn. Norm for pedagogisk bemanning er 18 barn over tre år, som i dette eksemplet vil kreve minimum 12 fulle pedagogstillinger ($216/18$). Den samlede styrerressursen som er pålagt de tre pedagogiske lederne i barnehagen, utgjør 60 prosent. Det vil si at den samlede pedagogiske lederressursen i barnehagen dermed er redusert fra 12 pedagogstillinger til 11,4 pedagogstillinger. For å oppfylle pedagognormen må barnehagen med den valgte organiseringen derfor ansette ytterligere en pedagogisk leder i 60 prosent stilling.

På denne måten kommer styrerressursen i tillegg til pedagognormen. Eier har en plikt til å sørge for at styrerressursen er i tråd med regelverket.

3. Pedagogisk leder

Kravene til pedagogisk leder følger av barnehageloven § 18.

3.1 Barnehageloven § 18

I barnehageloven § 18 står det:

Barnehagens øvrige personale

Pedagogiske ledere må ha utdanning som førskolelærer.

Likeverdig med førskolelærerutdanning er annen treårig pedagogisk utdanning på høgsolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk.

Kommunen kan gi dispensasjon fra utdanningskravet i første ledd. Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.

Departementet gir forskrifter om dispensasjon, om godkjenning av utenlandske utdanninger og om unntak fra utdanningskravet for personale som arbeider i barnehagen på nattid.

Bemanningen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet.

Departementet gir utfyllende forskrifter om pedagogisk bemanning.

3.2 Utdanningskravet

Se også tolkningen Utdanninger som kvalifiserer til stilling som pedagogisk leder i barnehagen.

Det følger av barnehageloven § 18 at "annen treårig pedagogisk utdanning på høghskolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk" likestilles med førskolelærerutdanning. Dette betyr for eksempel at en allmennlærer med tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk kan tilsettes som pedagogisk leder på samme måte som for førskolelærere.

Personer med følgende utdanninger og med tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk kan tilsettes som pedagogisk leder:

- Allmennlærer
- Faglærer (fireårig faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag og treårig faglærerutdanning som gir kompetanse for tilsetting fra 1. klassetrinn)
- Spesialpedagog
- Barnevernspedagog

Personer som har en av de ovennevnte fire utdanningene og i tillegg hovedfag/mastergrad i barnehagepedagogikk eller førskolepedagogikk, kan tilsettes som pedagogisk leder uten tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk.

Alle ansatte som oppfyller det formelle utdanningskravet satt for pedagogisk leder i barnehageloven § 18, er relevante ved vurderingen av om pedagognormen i forskrift om pedagogisk bemanning § 1 er oppfylt. De må reelt utføre oppgaver som ligger innenfor ansvarsområdet til en pedagogisk leder.

Unntak fra utdanningskravet for personale som arbeider i barnehagen på nattid

Departementet har i barnehageloven § 18 fjerde ledd hjemmel til å gi forskrifter om unntak fra utdanningskravet for pedagogiske ledere som arbeider i barnehagen på nattid. Dette er fulgt opp i § 3 i forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder der det står:

Utdanningskravet i barnehageloven § 18 første ledd gjelder ikke for personer som arbeider i barnehagen på nattid. Kommunen skal godkjenne bemanningsplanen og den enkelte ansettelsen.

Med nattid menes tidsrommet mellom klokken 21.00 og 06.00. Kommunen skal godkjenne bemanningsplanen og den enkelte ansettelse, hvilket innebærer at den ansattes egnethet for denne type arbeid skal vurderes. Personene bør ha erfaring fra arbeid med barn. Kommunen skal også påse at bemanningsplanen er forsvarlig med hensyn til antall voksne i forhold til antall barn. Kravet til styrer gjelder, hvilket innebærer at styrer også er leder for den virksomheten som foregår på nattid.

3.3 Oppgaver

Barnehagelovens bruk av begrepet "pedagogisk leder" er ikke lovfesting av en formell stillingskategori i barnehagen. Intensjonen med begrepsbruken er å lovfeste krav til pedagogisk utdanning hos deler av personalet i barnehagen, krav som er direkte formulert i barnehageloven og tilhørende forskrifter.

Utdanningskravet for pedagogisk leder er gitt for å sikre at personalet har nødvendig kompetanse til å drive barnehagen til beste for barn og foreldre og i tråd med lov og rammeplan. Et kompetent personale med adekvat utdanning er den beste garantien for et barnehagetilbud i tråd med framtidens krav, livslang læring i vid forstand og en god overgang til skolestart.

Pedagogisk leder har et helhetlig ansvar for planlegging og vurdering, daglig omsorg for det enkelte barnet, for utviklingen av det sosiale miljøet og lærings- og dannelsesmiljøet i barnegruppen og for samarbeidet med barnas foreldre og et veiledningsansvar overfor det øvrige personalet. I samarbeid med barnehagestyrer vil en pedagogisk leder ha oppgaver som inngår som del i arbeidet med å utvikle barnehagen som pedagogisk virksomhet og

barnehagens samarbeid med andre tjenester. Det følger av dette at oppgavene til en pedagogisk leder ikke er begrenset til gjennomføring av daglige aktiviteter, men også vil omfatte for eksempel kontakt med foreldre og helhetlig planlegging i samsvar med rammeplanen.

3.4 Kravet om tilstrekkelig bemanning i barnehageloven

Barnehageloven § 18 femte ledd lovfester kravet til den samlede bemanning i den enkelte barnehage; "bemanningen i barnehagen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet". Hva som er tilstrekkelig bemanning, skal vurderes ut fra barnegruppens størrelse og barnas behov. Med begrepet tilfredsstillende pedagogisk virksomhet menes at barnehagens bemanning og samlede kompetanse er tilstrekkelig til at den drives i samsvar med de krav til formål og innhold som framgår av formålsbestemmelsen, innholdsbestemmelsen, bestemmelsen om barns rett til medvirkning og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Bestemmelsen må ses i sammenheng med forskrift om pedagogisk bemanning, som er gitt med hjemmel i § 18 femte ledd. I forskriften § 1 er det satt en norm for det maksimale antall barn en pedagogisk leder kan ha ansvar for. Ved fastsetting av barnehagens samlede bemanning er det ikke adgang til å fravike de nasjonale terskelverdiene som er fastsatt i forskrift om pedagogisk bemanning § 1. Reglene om pedagogisk bemanning sikrer et minimum av pedagogisk kompetanse i personalgruppa uten at den totale bemanningen reguleres i detalj.

3.5 Norm for pedagogisk bemanning

I § 1 i forskrift om pedagogisk bemanning står det:

Det skal være minimum én pedagogisk leder per 14-18 barn når barna er over tre år og én pedagogisk leder per 7-9 barn når barna er under tre år og barnas daglige oppholdstid er over seks timer. I barnehager der barna har kortere oppholdstid per dag, kan barnetallet økes noe per pedagogisk leder.

3.5.1 Hovedregel

Forskriften § 1 fastsetter norm for pedagogisk bemanning i ordinære barnehager. Det følger av denne bestemmelsen at en pedagogisk leder maksimalt kan ha ansvar for 18 barn over

tre år og maksimalt 9 barn under tre år. Angivelsen "14-18 barn" og "7-9 barn" er satt fordi kravet om tilfredsstillende pedagogisk bemanning i loven § 18 femte ledd etter de konkrete omstendighetene kan medføre at én pedagogisk leder bare kan ha ansvar for eksempelvis 14 barn over tre år eller kun 7 barn under tre år. I en slik konkret situasjon vil det være påkrevet med ansettelse av en hel stilling pedagogisk leder ved inntak av henholdsvis det 15. eller det 8. barnet. Hvis barnehageeier av ulike grunner vurderer at det er behov for flere pedagogiske ledere i en slik situasjon, er det selvsagt ikke noe i veien for å ha en større tetthet av pedagogiske ledere enn normen krever.

Det følger av omtalen over at normen for pedagogisk bemanning er fleksibel og gir eier rom for en konkret vurdering av hvor mange barn hver enkelt pedagogisk leder kan ha ansvar for. Normen setter en absolutt øvre grense på 18/9 barn per pedagogisk leder. Reglene gir ikke adgang for en praksis med utgangspunkt i en beregnet prosentandel av en pedagogstilling per barn.

Pedagognormen er ikke en norm for gruppestørrelse slik den var når barnehageloven tidligere hadde krav om avdelingsorganisering. Men normen skal være oppfylt for barnehagen som helhet. Det kan organiseres større og mindre barnegrupper hele eller deler av dagen/uken, og det kan være barn over og under tre år i samme gruppe. Uavhengig av organisering, skal normen være oppfylt for barnehagen som helhet. Bakgrunnen for at forskriften § 1 setter færre barn per pedagogisk leder når barn er under tre år, er at disse barna trenger mer individuell omsorg og støtte enn eldre barn.

3.5.2 Eksempler

Som nevnt under eksempel 2 i kapittel 2.4.2, krever barnehageloven § 18 femte ledd at den skjønnsmessige vurderingen av behovet for pedagoger gjøres i lys av lovens krav om tilstrekkelig pedagogisk bemanning. For å tydeliggjøre hvordan pedagognormen skal praktiseres legges det i de teoretiske eksemplene under til grunn at det vil være innenfor kravet til "tilstrekkelig pedagogisk bemanning" å ha maksimalt antall barn per pedagog (dvs. henholdsvis 18 og 9 barn).

Eksempel 1

Dersom en barnehage har 19 barn over tre år eller 10 barn under tre år på hel tid, det vil si ett barn mer enn normen for pedagogisk bemanning fastsetter som et minimum av pedagogisk bemanning, er det et krav om to pedagogiske ledere i full stilling.

Eksempel 2

En barnehage har 50 barn. Det er 25 barn under tre år og 25 barn over tre år. Ved beregning av minimum antall pedagoger i barnehagen er plassene gjort om til samme enhet.

Småbarnsplasser gjøres om til plasser for barn over tre år. En småbarnsplass vil i denne sammenheng bli to storbarnsplasser. Totalt antall plasser for barn over tre år blir som følger: $25 \text{ småbarnsplasser} \times 2 + 25 \text{ storbarnsplasser} = 75 \text{ plasser for barn over tre år}$. Norm for pedagogisk bemanning er 18 barn per pedagog for barn over tre år. I dette eksemplet vil barnehagen beregningsmessig ha behov for 4,17 pedagogressurs ($75/18$). Barnehagen må minimum ha fem pedagoger i hele stillinger da det ikke gis rom for å beregne prosentvise stillinger.

Eksempel 3

En barnehage har 27 barn, der 25 barn er under tre år og to barn er over tre år. Ved beregning av hvor mange pedagoger barnehagen minimum skal ha i dette eksemplet, vil en plass for barn over tre år regnes som en halv plass for barn under tre år. Totalt antall plasser for barn under tre år blir som følger: $2 \text{ storbarnsplasser} \times 0,5 + 25 \text{ småbarnsplasser} = 26 \text{ plasser for barn under tre år}$. Norm for pedagogisk bemanning tilsier maksimalt ni barn per pedagog for barn under tre år. Beregningen viser 2,88 pedagogressurs ($26/9$). Barnehagen må minimum ha tre pedagoger i hele stillinger.

3.5.3 Unntaksbestemmelse fra forskriften om pedagogisk bemanning

I forskrift om pedagogisk bemanning § 1 er det uttalt at antallet barn en pedagogisk leder kan ha ansvaret for kan "økes noe" der barna har kortere oppholdstid enn seks timer per dag. Dette forbeholdet sikter til de tilfeller der den daglige oppholdstiden er kortere for flertallet av barna. Barnetallet per pedagog bør i slike tilfeller ikke overstige 20 for barn over tre år og 10 for barn under tre år. Pedagogens plikt til å legge individuelle hensyn til grunn for det pedagogiske opplegget gjelder alle barn, uansett oppholdstid. Denne adgangen til å øke barnetallet per pedagogisk leder må bare nyttes der dette er forsvarlig, det vil si der personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet på tross av det økte antallet barn per pedagogisk leder.

4. Utenlandsk førskolelærerutdanning

Barnehageloven § 17 fjerde ledd og § 18 fjerde ledd gir Kunnskapsdepartementet hjemmel

til å gi forskrifter om godkjenning av utenlandske utdanninger. Dette er fulgt opp i forskrift om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for styrer og pedagogisk leder i barnehage fra annen stat.

Det søkes til Utdanningsdirektoratet for å få godkjent en utenlandske utdannelse.

Først etter innvilget godkjenning kan personer med utenlandsk førskolelærerutdanning arbeide som pedagogisk leder eller styrer i norske barnehager.

Nærmere informasjon om godkjenning av utenlandsk utdanning.

5. Dispensasjoner

5.1 Behovet for dispensasjon

Det følger av barnehageloven §§ 17 tredje ledd og 18 tredje ledd at det kan dispenseres fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder i tilfellene der det ikke kan skaffes personale som oppfyller kravene til utdanning.

Med hjemmel i §§ 17 fjerde ledd og § 18 fjerde ledd har Kunnskapsdepartementet fastsatt forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet til styrer og pedagogisk leder. Det følger av forskriften at kommunen kan gi midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer og pedagogisk leder. Adgangen til å få dispensasjoner vil variere over tid ut fra tilgjengeligheten på pedagoger i arbeidsmarkedet.

5.2 Reglene om dispensasjon

I § 1 i forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder står det:

Kommunen kan, etter søknad fra barnehagens eier, innvilge midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder for inntil ett år av gangen etter at stillingen har vært offentlig utlyst og det ikke har meldt seg kvalifisert søker.

Etter en samlet vurdering av den reelle kompetansen hos den det søkes dispensasjon for, kan kommunen stille relevante vilkår ved innvilgelse av dispensasjonen.

Dispensasjonen som gis er knyttet til den personen det søkes dispensasjon for og til en konkret stilling i en konkret barnehage.

I § 2 i forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder står det:

Når en person har hatt midlertidig dispensasjon etter denne forskrift § 1 i tre år, kan kommunen innvilge varig dispensasjon fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder dersom det ikke melder seg kvalifisert søker og svært gode grunner taler for å gi varig dispensasjon.

For styrer og pedagogisk veileder i familiebarnehager kan det ikke gis varig dispensasjon fra utdanningskravet.

Søknad om varig dispensasjon fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder skal framsettes av barnehagens eier. Eier må dokumentere at stillingen årlig har vært utlyst offentlig, og at det er gjort en reell innsats for å skaffe kvalifisert person til stillingen. Søknad om varig dispensasjon for pedagogisk leder skal inneholde uttalelse fra barnehagens styrer.

Varig dispensasjon skal bare gis unntaksvis. Det skal foretas en individuell vurdering av vedkommendes reelle kompetanse knyttet til barnehagens samfunnsmandat.

Dispensasjonen som gis er knyttet til den personen det søkes dispensasjon for og til en konkret stilling i en konkret barnehage.

5.3 Hvem kan søke dispensasjon

Barnehageeier kan søke om dispensasjon fra utdanningskravet til styrer og til pedagogisk leder. Det ligger til kommunen som barnehagemyndighet å vurdere om en søknad skal innvilges. Når den reelle kompetansen hos den det søkes for er vurdert, kan kommunen stille vilkår ved dispensasjonen. Hva slags vilkår som eventuelt stilles, vil være avhengig av den reelle kompetansen vedkommende har og hvordan kommunen vil sikre at vedkommende blir i stand til å fylle stillingen. Det kan for eksempel stilles krav om at den som får dispensasjon, mottar veiledning fra førskolelærer.

5.4 Midlertidig og varig dispensasjon

Kommunen kan etter en konkret vurdering innvilge dispensasjonssøknaden, men

bestemmelsen gir også kommunen mulighet til å avslå. Hensynet bak formålet med utdanningskravet, jf. punkt 3.2 Utdanningskravet, må legges til grunn ved behandling av dispensasjonssøknader.

En dispensasjon er knyttet til den personen det søkes dispensasjon for og til en konkret stilling i en konkret barnehage. Det er av den grunn ikke adgang til å "ta med seg" en dispensasjon fra én barnehage til en annen.

Med begrepet "kvalifisert søker" i forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder menes søker som oppfyller utdanningskravet. Kommunen må utvise skjønn i vurderingen av eiers innsats for å skaffe kvalifisert personale. Utlysningstekst, antall utlysninger, om utlysningen er offentlig tilgjengelig, tidspunktet for utlysningen og søknadsfrist for stillingen er momenter av betydning i vurderingen.

Ved behandling av søknader om midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer og pedagogisk leder i barnehage, skal de reelle kvalifikasjonene til den det søkes for vurderes av kommunen. Andre relevante momenter som kan tillegges vekt er for eksempel hvor lenge vedkommende har utført relevant arbeid i barnehage, og hvor sannsynlig det er at barnehagen innen rimelig tid kan få ansatt pedagog i stillingen. En søknad om dispensasjon fra utdanningskravet for pedagogisk leder skal inneholde en skriftlig uttalelse fra barnehagens styrer.

Det følger av forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 2 fjerde ledd at varig dispensasjon fra utdanningskravet "skal bare gis unntaksvis". Det følger videre av paragrafen første ledd at det må foreligge "svært gode grunner for å innvilge en varig dispensasjon". I begrepet "svært gode grunner" ligger at eier ikke har klart å rekruttere personale i tråd med utdanningskravet til tross for reell innsats, og at den det søkes dispensasjon for er skikket/egnet til arbeid som styrer eller pedagogisk leder i barnehagen. Dersom kommunen ikke finner at det er særlig gode grunner som taler for å gi varig dispensasjon, skal søknaden avslås.

5.5 Klage

Det følger av barnehageloven § 17 tredje ledd og § 18 tredje ledd at kommunens vedtak vedrørende dispensasjon kan påklages til fylkesmannen. I § 4 i forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder er dette

presisert:

Kommunens vedtak i sak om midlertidig og varig dispensasjon kan påklages til fylkesmannen. Det samme gjelder kommunens vedtak i sak om godkjenning av bemanningsplan og ansettelse av personale som skal arbeide i barnehage på nattid.

Dersom kommunen ikke innvilger søknad om dispensasjon fra utdanningskravet, eller kommunen stiller vilkår ved dispensasjonen som barnehageeier ikke vil godta, kan vedtaket klages inn for Fylkesmannen. Det samme gjelder dersom kommunen avslår søknad om godkjenning av bemanningsplanen og ansettelsen av personalet som skal arbeide om natten (se punkt 3.2.1 foran). Klagen skal i slike tilfeller fremmes via kommunen, som gis mulighet til å vurdere eget vedtak på nytt og eventuelt omgjøre det. Dette følger av forvaltningslovens regler for klage. Dersom kommunen ikke ønsker å omgjøre eget vedtak, skal klagen oversendes Fylkesmannen til behandling.

6. Midlertidig dispensasjon fra norm for pedagogisk bemanning

Med hjemmel i barnehageloven § 18 sjettede ledd står det i § 3 i forskrift om pedagogisk bemanning:

Eier kan søke kommunen om midlertidig dispensasjon fra denne forskrift § 1. Uttalelse fra barnehagens samarbeidsutvalg skal legges ved søknaden.

Kommunen kan innvilge midlertidig dispensasjon fra denne forskrift § 1 for inntil ett år av gangen når særlige hensyn tilsier det.

Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.

Bestemmelsen åpner for at eier kan søke kommunen om midlertidig dispensasjon fra normen for pedagogisk bemanning. Enkelte kommuner er særlig sårbare for svingninger i etterspørselen etter barnehageplasser, og det kan fra tid til annen oppstå situasjoner der et fåtall barn i lokalsamfunnet mangler barnehageplass. I slike tilfeller må ikke regelverket være til hinder for at barnehager og kommuner kan utøve skjønn i konkrete situasjoner.

Dispensasjonsadgangen gjelder kun i forhold til forskriften § 1, dvs. pedagognormen.

Barnehageeier kan ikke dispensere fra kravet om at den samlede bemanningen skal være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet, jf. punkt 3.4.

For å sikre at saken blir tilstrekkelig belyst og brukernes rett til medbestemmelse ivaretas skal uttalelse fra barnehagens samarbeidsutvalg legges ved eiers søknad om dispensasjon fra pedagognormen. Kommunen må foreta en konkret vurdering av barnegruppens sammensetning og behov, barnehagens fysiske miljø (ute- og inneareal), barnehagens totalbemanning og personalets samlede kompetanse. Der barnehageeier søker om dispensasjon, og der vilkårene er oppfylt, skal kommunen innvilge dispensasjon.

Kommunens vedtak kan påklages til Fylkesmannen.